

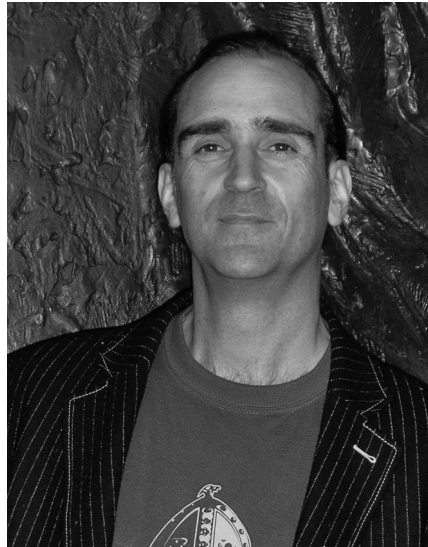
KERK ALS ONGELOOFLIJKE VERLEIDING

Als studentenpastor zag hij vele tientallen jongeren die zich 'ongodsdienstig' noemden, deelnemen aan spiritualiteitgroepen en kloosterweekends. Het fascineerde hem. Hij deed er onderzoek naar. Dr. Wiel Smeets uit Maastricht zal op 23 januari 2009 bij de Oecumenelezing iets vertellen van die ervaringen.

'Horden zin-zoekende studenten', zo zegt hij zelf, 'bleken zich aangetrokken te voelen tot de spiritualiteitgroepen en kloosterweekenden die we organiseerden.' De pastorale activiteiten boden hen mogelijkheden om het christelijk geloof te verkennen. Ze gaven richting aan hun zoektocht naar de eigen identiteit, een antwoord op de vraag: wat geeft zin aan mijn leven. In de vakliteratuur worden mensen die proeven aan verschillende levensbeschouwelijke en religieuze tradities nogal eens neerbuigend *'relisshoppers'* genoemd. Smeets vindt de neutralere term 'zin-zoekers' gepaster: ze onderzoeken allerlei levensbeschouwingen en religies op hun existentiële relevantie.

Smeets werkte tien jaar aan het onderzoek, waarin hij bij jongeren dezelfde tegenstrijdige houding signaleerde die hij zelf als jongere had gehad. Het blijkt dat de verhouding van de deelnemers met christelijk geloof complex is. Er is sprake van dubbelzinnigheden. Sommige dubbelzinnigheden lossen zich gaandeweg op. Datgene wat niet plausibel wordt geacht, gaat overboord (bijvoorbeeld 'God als personificatie'), terwijl datgene wat wel plausibel wordt geacht, wordt opgenomen in het eigen zingevingsysteem (bijvoorbeeld 'God als Liefde'). Andere dubbelzinnigheden lossen zich niet op, bijvoorbeeld als iemand zegt afscheid te hebben genomen van godsgeloof en er toch door wordt aangetrokken. Zo ontstond de titel voor het proefschrift 'Tegenstrijdig Ongeloof'.

Om de genoemde complexiteit van tegenstrijdigheden te kunnen ontrafelen wordt de-

dr. Wiel Smeets

ze beschreven in termen van lagen die gelijktijdig aanwezig kunnen zijn. Smeets grijpt daarbij terug op de mystagogische benadering van de kerkvaders. En hij verduidelijkt zijn keuzes met fragmenten uit speelfilms.

Het thema van de Oecumenelezing sluit aan bij de aandacht die de Raad besteedt aan jongvolwassenen. Smeets gaat op 23 januari het gesprek aan met de bezoekers. De ambassadeurs van de oecumene, jongvolwassenen in de leeftijd van 20 - 35 jaar, komen daarbij prominent aan het woord. En er is muziek. De Oecumenelezing vindt plaats op vrijdag 23 januari 2009 in de Geertekerk te Utrecht van 15.00 uur tot 18.00 uur. De toegang is € 10,00 (studenten € 5,00). De aansluitende receptie is tegelijk de Nieuwjaarsontmoeting van de Raad van Kerken.

GEBEDSDIENST COMBINEERT TRADITIES

De landelijke dienst in de Week van gebed voor de eenheid van de christenen vindt plaats in de Nieuwe Kerk in Utrecht. De opzet van de liturgie komt uit Korea. Er zijn veel evangelische accenten aangebracht. De plaatselijke voorganger ds. Carol van Wieren verzorgt de meditatie. Ds. Arenda Haasnoot, vice-voorzitter van de synode van de Protestantse Kerk in Nederland, en mgr. Jan van Burgsteden, co-referent voor de oecumene vanuit de bisschoppenconferentie, verlenen speciale medewerking.

De Stedelijke Raad van Kerken in Utrecht en de landelijke Raad van Kerken verzorgen al jaren samen een kerkdienst in het kader van de Week van gebed. Dit jaar is ook de Evangelische Alliantie bij de publiciteit betrokken. Daarom is ervoor gekozen meer ruimte in de dienst te bieden voor het evangelische lied. Naast de rooms-katholieke bundel Gezangen voor de Liturgie en het protestantse Liedboek voor de Kerken zullen verschillende nummers uit de Opwekkingsbundel een plek krijgen in de liturgie. De muziekgroep is net als de eigen predikant gewend om de evangelische en de oecumenische traditie te verbinden.

ds. Carol van Wieren

De campagne voor de Week van gebed is begonnen met een consultatie. Mensen actief in de samenleving vertelden wat het gebed in hun werk betekent. René Paas van de vakbond CNV vond dat het gebed te maken heeft met een diep afhankelijkheidsgevoel. 'Nood leert bidden', concludeerde hij. En: 'Bij oplopende druk duik ik vaak diep onder de dekens, en dan bid ik. Dat gebed is me heel dierbaar.' Kees Waagmeester van het trefpunt socialisme en levensbeschouwing van de PvdA vertelde dat gebed medeleven uitdrukt. 'Het is belangrijk ook aan mensen te vertellen dat je voor ze bidt, en dat je dus met ze meeleeft.' Bara van Pelt, pastor bij de IKON, betrok het gebed op de binnenkant van een mens. 'Voor mij is gebed een vorm van afzondering. Je stap uit het alledaagse in een afgeschermd, sacrale ruimte.'

Tijdens de consultatie werd geattendeerd op het materiaal van de Raad van Kerken (kaarten, posters en brochures) en de Evangelische Alliantie. De Raad biedt via de website allerlei extra informatie: een overdenking, gebeden ingestuurd door bezoekers van de site, achtergronden vanuit Korea, tienermateriaal, verschillende bijbelvertalingen etc. De Raad hoopt dat de kerken plaatselijk oecumenische gebedsdiensten zullen houden. *De landelijke dienst vindt plaats op 18 januari 2009 en begint om 17.00 uur. De toegang is vrij. De Nieuwe Kerk staat aan de Bollenhofsestraat 138a te Utrecht.*

GEEST WERKT IN IEDER MENS

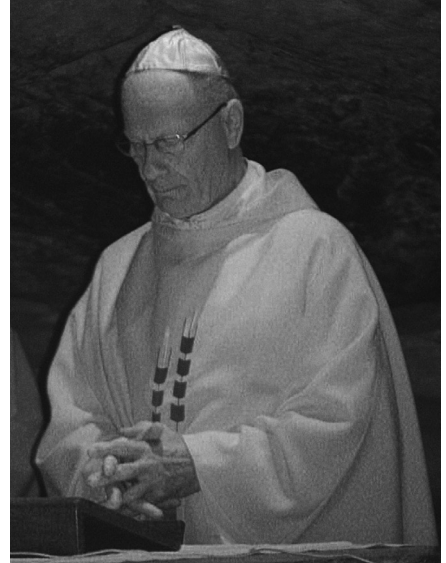
Ieder mens is een biddend mens als hij tracht te leven naar de diepste inspiratie van zijn geweten. Aan het woord is mgr. Jan van Burgsteden, lid van het moderamen van de Raad van Kerken. Hij gaat in op enkele vragen over het gebed in verband met de Week van gebed voor de eenheid van de christenen, van 18-25 januari 2009.

Wat is de waarde van het gebed voor u persoonlijk?

“Het is een vorm van antwoord op de liefde van God voor mij. Vaak voel ik in het gebed die verbondenheid met God. Het gebed maakt me duidelijk wie God is. Ik krijg als het ware een binnenkijk, een inkijk in wie God is. (...) Als ik bid, krijg ik meer ruimte in mijn hart, meer liefde voor God en meer liefde voor de mensen. Het gebed is voor mij de olie in de lamp van mijn leven, óf met een woord van een psalm: Het is de wierook die opstijgt naar mijn en uw Vader.”

Wat verwacht u van het gebed qua effect?

“Het gebed is mij alles. Het gebed geeft mij genade. Het versterkt de eenheid met God. Het richt mijn leven. In het gebed zie ik uit naar de vervulling van mijn leven, de Dies natalis. Het gebed maakt mij Kerk. Het gebed bouwt me op als mens. Het gebed verenigt mij met God en met al zijn kinderen. En het gebed draagt bij aan de realisering van het plan van de liefde van God met alle mensen.”

mgr. J.G.M. van Burgsteden

Waarom zouden parochies in januari mee doen met de Week van het gebed?

“De parochies bespoedigen door het meedoen met de Week van het gebed voor de eenheid het vuur van de vervulling van de diepste wens van Jezus: ‘dat allen één zijn’. Het gebed voor de eenheid is het machtigste middel om met de Heilige Geest de eenheid onder allen te realiseren. Aan dit gemeenschappelijk gebed voor de eenheid door alle parochies is de belofte van Jezus verbonden: Wie vraagt verkrijgt, wie klopt hem zal worden open gedaan. Hoeveel te meer zal mijn hemelse Vader u de Heilige Geest schenken: de geest van de waarheid, de geest van de eenheid.”

Kan een gebed zinvol zijn, ook al is het niet expliciet gericht aan de Drie-Ene God?

“Ik moet hier denken aan een uitspraak van Jezus: ‘Hier ben Ik. Om Uw wil te doen.’ Ieder mens is een biddend mens, als hij tracht te leven naar de diepste inspiratie van zijn geweten. Dit geldt voor een gelovig mens als lid van een kerkgemeenschap, het geldt voor alle leden van wereldreligies, het is van toepassing op alle mensen zonder religieuze overtuiging. De Heilige Geest is aanwezig in iedere mens, is biddend aanwezig in iedere mens die immers geschapen is naar Gods beeld en gelijkenis.”

Een uitvoerige versie van het gesprek is te vinden op de website van de Raad.

HET DOEL IS DE WEG

De beraadgroep Geloven en kerkelijke gemeenschap heeft in 2007-2008 gewerkt aan een notitie over oecumene getiteld "Het doel is de weg". Door een analyse van de oecumenische beweging, impressies van bereikte resultaten en suggesties voor de toekomst hoopt deze notitie een aanzet te zijn voor een vernieuwd gesprek tussen de verschillende lidkerken.

Een dergelijk gesprek acht de beraadgroep noodzakelijk om verschillende redenen. De belangrijkste reden is om als kerken te blijven werken aan de zichtbare eenheid in Christus als gave en opgave. Bijna alle kerken vinden overeenstemming in de geloofs-overtuiging dat de eenheid in Christus tot het wezen van de kerk behoort. Een belangrijke stap in de geschiedenis van de oecumenische beweging is o.a. de wederzijdse doop-erkenning. Het BEM-document (Baptism, Eucharist and Ministry, Lima 1982) levert daarvoor belangrijke theologische onderbouwingen.

In een tijd waarin de kerken in West-Europa aan betekenis in de samenleving verliezen, lijkt een gezamenlijk getuigenis steeds belangrijker te worden. Dit missionaire aspect van kerk en oecumene impliceert zowel gemeenschapsvorming als gezamenlijk getuigenis en dienst. En hoewel er regelmatig het een en ander gezocht wordt door deez' en geen omdat er toch niets van die eenheid terecht komt of omdat het niet snel genoeg gaat, zou ik willen zeggen dat het blijkbaar het een en ander kost om te komen tot een

kostbare eenheid - niet vergetende wat in slechts 60 jaar aan eenheid en gemeenschapszin wordt beleefd en gevierd op plaatselijk, landelijk en wereldwijd niveau.

Vanuit de intentie de kerken te willen betrekken op nieuwe wegen in de oecumene heeft de beraadgroep verschillende vragen geformuleerd op het niveau van interconfessionele oecumene, sociaal-ethische oecumene en spirituele oecumene. Dit gaat onder meer over de vraag naar een visie op eenheid, een visie voor de dienst aan een leefbare wereld (oikoumene) en over het leerproces van de oecumene.

Wat betreft de uitdagingen voor de toekomst (op korte termijn) denkt de beraadgroep o.a. aan samenwerking van de Raad met andere oecumenische bewegingen. De oecumenische beweging is immers breder dan de leden van de Raad van Kerken. Lokale oecumenische ontmoetingen zullen daarbij een impuls moeten krijgen. Ook acht de beraadgroep het in deze tijd van belang dat de interreligieuze dialoog gestimuleerd wordt.

Het doel is de weg. En de weg van de oecumene is een dynamische weg gebleken. Hopelijk nodigt bovenstaande u uit om mee te denken. Voor het lezen van het gehele document zie de website van de Raad van Kerken.

SPIRITUELE BAROMETER BIJ DE BEURS

'We erkennen in een oecumenische traditie te staan die zich kritisch uitlaat over hebzucht en over de verdeling van geld.' Dat is één van de tien stellingen die de Raad van Kerken heeft opgesteld om het gesprek binnen kerken en parochies aan te gaan over de financiële crisis. De Raad biedt de stellingen aan via de website www.raadvankerken.nl.

De Raad van Kerken krijgt allerlei vragen over de financiële crisis. Om de kerken te stimuleren het gesprek daarover te zoeken, heeft het moderamen tien stellingen geformuleerd. Kerken kunnen de stellingen gebruiken om het gesprek over geld en cultuur rond financiën aan te gaan. De stellingen vormen niet de afronding van een discussie, maar beogen juist een referentiekader aan te reiken waarbinnen het zinvol kan zijn om het gesprek te starten.

Er zijn vele deskundigen buiten de kerk die een zinvolle analyse van de financiële en de economische situatie geven. Voor de kerken is het het meest interessant te kijken naar wat een bijbels-theologische inbreng kan zijn. Kernbegrippen zijn daarbij geloof, vertrouwen en levensstijl. De kerken hebben geen eigen oplossing. De kerken hebben wel een visie op een sociale samenleving. Ze hebben een opvatting over menswaardige verhoudingen in het licht van een bijbelse oriëntatie. En ze zoeken pastorale nabijheid bij mensen die de dupe worden van een economische teruggang. De stellingen sluiten daarop aan.

Naast de stellingen biedt de raad een twaalfstal trefwoorden met daarbij verschillende bijbelfragmenten. Men kan de fragmenten gebruiken voor de eigen meditatie over geld en de cultuur en voor bezinnings- en gespreksgroepen. Als trefwoord zijn onder meer opgenomen: behoefte, bezorgdheid, begroten, investeren en sparen. Onder 'lenen' wordt bij voorbeeld verwezen naar Exodus 22:25-26: *'Als je iemands mantel als onderpand neemt, moet je die voor zonsondergang aan hem teruggeven, want hij heeft niets anders om zich mee toe te dekken. Waarmee moet hij zijn lichaam anders beschermen als hij gaat slapen? Als hij om hulp smeekt, zal ik naar hem luisteren, want ik ben een genadige God.'*

Op de website van de Raad kan men ook reageren. Drs. C. van Atten uit Rijswijk maakte gebruik van die mogelijkheid. Hij schreef onder meer: 'Het stuk 'Financiële Verkenningen' is nogal mild. Veel mensen zijn het vertrouwen in de grote banken en verzekeraars kwijt. Vanwege hun grote graaigedrag en de sluwe producten mag dat van mij zo blijven, en mogen er stevige aanbevelingen komen voor banken met een ideologische doelstelling als Triodos-bank en ASN-bank. Opmerkelijk dat zij geen problemen kennen!'

De projectgroep Arme kant van Nederland/EVA heeft vanuit de werksoort ethische reflecties toegevoegd aan de site. De Remonstrantse Broederschap heeft de beraaddag op 14 maart 2009 gewijd aan het verwante thema over een rechtvaardige en duurzame economie.

'LEVEND HUIS': TE GEBRUIKEN BIJ SCHEPPINGSBLINDHEID

Sommige begrippen horen in een taal als een zakdoek in een broekzak. *Schöpfungsvergessenheit* is zo'n bijna onvertaalbaar prachtwoord in het vocabulaire van onze oosterburen. Het staat centraal in de nu al jarenlang terugkerende vraag om meer aandacht, in liturgie, leesroosters en kerkelijk jaar, voor thema's als schepping, natuur en milieu. De afgelopen zomer overleden Zwitserse theoloog Lukas Vischer, godfather van het Europese Christelijke Ecologische Netwerk (ECEN), was een groot pleitbezorger. Toch is de Raad terughoudend om zo'n scheppingsperiode te formaliseren.

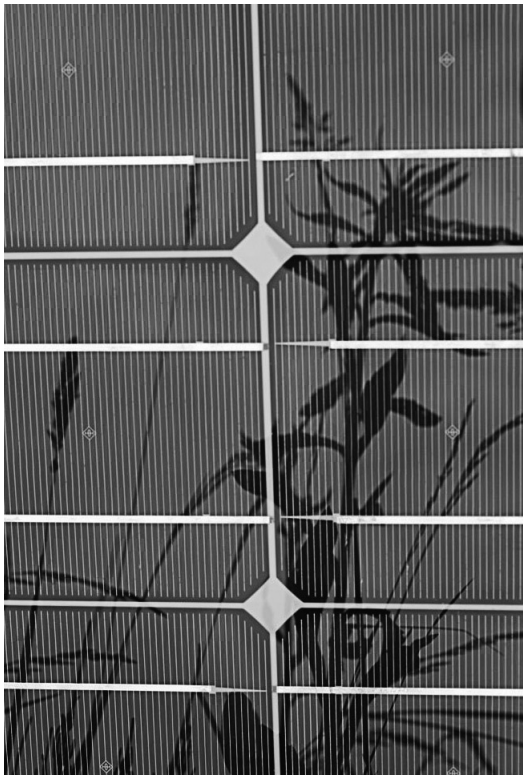
Geen nood, lokale kerken kunnen eigen prioriteiten kiezen. En nu de ernst van de milieu-problematiek zich in de gestalte van klimaatverandering nog eens onweerstaanbaar aan

ons opdringt, zal er in veel preekvoorbereiding- en liturgiegroepen, en in commissies voor catechese, vorming en toerusting aan de schepping worden gedacht. Is er ook materiaal beschikbaar? Of moeten de liefhebbers zich redden met een stoffige boekenplank uit de tijd van het Conciliair Proces? Dat valt mee. Zowel de projectgroep als het CEN (Christelijk Ecologisch Netwerk) blijven inspelen op de groeiende kerkelijke aandacht voor milieu, klimaat en duurzaamheid en stelden ook in de afgelopen jaren allerlei materiaal beschikbaar.

Het boekje *Levend Huis; ecospiritualiteit en schepping* is een recent voorbeeld. Het is de vrucht van een project dat Kerk en Milieu dankzij steun van de stichting Kerk en Wereld kon uitvoeren. Tini Brugge leidde het project en deed de eindredactie van het mooi uitgegeven boekje waaraan verschillende theologen en milieuwetenschappers hun medewerking verleenden.

Met de publicatie van *Levend Huis* laat de projectgroep zich van haar beste kanten zien. Met enthousiaste projectgroepleden, steun van Kerk in Actie voor de meest noodzakelijke voorzieningen, waaronder de website www.kerkenmilieu.nl (zet die maar eens bij uw favorieten!) en dankzij projectsubsidies als van Kerk en Wereld en PIN, kan het werk worden voortgezet en kon er zo'n pareltje als *Levend Huis* verschijnen. Het boek is in de winkel te koop; de website wordt regelmatig van nieuwe berichten voorzien. 'Kerk en Milieu' blijft zich laten zien en van zich laten horen!

Tini Brugge e.a., Levend Huis; ecospiritualiteit en schepping; 2008 uitgeverij Kok-Kampen; ISBN 978 90 435 1531 3; prijs: € 12,50

HELPEN WIE GEEN HELPER HEEFT

De werkgroep Arme Kant van Nederland/EVA heeft een nieuwe publicatie: 'Helpen wie geen helper heeft'. De auteur is Bert Bout, die dit werkstuk schreef in het kader van zijn 'master' theologie aan de Faculteit Godgeleerdheid te Amsterdam. Het is een onderzoek naar de rol die de plaatselijke gemeenten en parochies zouden kunnen spelen op het gebied van armoedebestrijding in Nederland.

Bout koppelt in dit boek drie onderwerpen aan elkaar en werkt ze alle drie degelijk uit, daarbij gebruik makend van literatuuronderzoek en veldstudie in de praktijk: Armoede, diaconaat en praktijk.

De eerste hoofdstukken schetsen een helder beeld van wat armoede in Nederland is, welke sociale gevolgen deze armoede heeft, en wat de grote lijnen zijn van armoedebestrijding in ons land.

In een tweede deel wordt de relatie tussen diaconaat en armoedebestrijding uitgediept. Bout plaatst het thema armoede in het hart van het kerkelijk handelen. Hij komt tot een aantal uitgangspunten voor dit kerkelijk handelen op het terrein van armoedebestrijding. Gelijkwaardigheid tussen helper en hulpverlener en het voorkomen van paternalisme spelen daarin een belangrijke rol. De 'presentietheorie' van Andries Baart komt hier ook nadrukkelijk om de hoek: aanwezig zijn zonder bevoogding of eigenbelang.

Het derde deel is een onderzoek naar diaconaat in de praktijk. Op basis van een dertigtal interviews laat Bout zien hoe kerkelijke armoedebestrijding in de praktijk werkt bij het Interkerkelijk Diaconaal Overleg in Lelystad. Dit deel eindigt met een aantal concrete aanbevelingen. Een van de kernpunten daarbij is dat je diaconaat als het primaat

van de kerk moet beschouwen en niet als een ondergeschoven kindje.

Aanrader

Helpen wie geen helper heeft, is een goed leesbaar studieboek voor iedereen die diaconaat handen en voeten wil geven. Het is bovendien een heel praktische handreiking voor diakenen en andere kerkelijke vrijwilligers die zich zorgen maken om armoede en er iets tegen willen doen.

'Helpen wie geen helper heeft', 92 pagina's, ISBN/EAN 978-90-75684-15-5, prijs € 5,- (exclusief portokosten), werkgroep Arme Kant van Nederland/EVA, tel. 073-6121939, e-mail: info@armekant-eva.nl.

ZORG CHRISTENEN MIDDEN-OOSTEN

Het aantal christenen op de Westbank, in Jeruzalem en in de Gazastrook loopt sterk terug. Indien de omstandigheden niet veranderen blijven er weinigen over van de 40.000 christenen. Het grootste deel van de christenen is al vertrokken naar de Verenigde Staten of een ander land. Als ze langer dan twee jaar weg zijn, is hun identiteitsbewijs verlopen en hebben ze officieel geen recht terug te keren. "Ze zijn persona non grata na twee jaar."

Dat vertelde een delegatie van christenen uit Israël en de Palestijnse gebieden tijdens een werkbezoek aan de Raad van Kerken in Amersfoort. De delegatie is enkele dagen in Nederland geweest op uitnodiging van IKV Pax Christi, Cordaid en ICCO. Zij hebben verteld over de situatie waaronder de Palestijnse en Israëliëse christenen leven.

Archimandriet Innocentius Exarchos van de Grieks-orthodoxe kerken vermoedt dat het aantal christenen terug zal lopen naar 15.000 of minder als de omstandigheden niet wijzigen. Door de strenge beveiligingsmaatregelen van het Israëliëse leger is de economie nagenoeg lamgelegd. Palestijnse christenen delen in de pijn van de Palestijnse gebieden waar het gaat om de consequenties van het isolement. Aan de andere kant vormen de christenen ook binnen Palestijnse kring een minderheid van amper 1% van de bevolking in de bezette gebieden. Zij wonen vooral rondom Jeruzalem en Bethlehem. De grootste stromingen zijn de Grieks-orthodoxe Kerk, de Rooms-katholieke Kerk en de Grieks-katholieke Kerk. Naast de 40.000 christenen in de Palestijnse gebieden wonen er nog eens zo'n 120.000 Palestijnse christenen binnen Israël.

vlnr: aartsbisschop Paul Nabil Sayah, bisschop Suheil Dawani, archimandriet Joseph Saghbini

De kerken in Israël en Palestina proberen humanitaire hulp te bieden en lobbyen om de polarisatie te doorbreken. De kerken zijn onder meer actief in scholing; meer dan honderd educatieve instellingen worden door de kerken gefinancierd. Vijf ziekenhuizen zijn vanuit de kerk opgezet en enkele tientallen klinieken. De hulp richt zich op de breedte van de bevolking. Vooral het vredesonderwijs is belangrijk om de geweldspiraal te doorbreken en om te vijandbeelden af te breken, waar volgens onderzoek van de universiteit in Haifa zo'n 70% zich door laat leiden.

De delegatieleden benadrukken dat de oecumenische contacten met het Westen voor hen belangrijk zijn. De steun is belangrijk voor de eigen achterban, omdat men het gevoel heeft klem te zitten tussen de verschillende partijen. Daarnaast hoopt men op morele en politieke steun om de politieke verlamming, onder meer ontstaan door de Muur en de economische boycots, te doorbreken. Teamleider Jan Jaap van Oosterzee van IKV Pax Christi wijst erop dat de oecumenische samenwerking tussen de verschillende kerken in het Midden-Oosten het laatste decennium sterk is verbeterd. Er is een Inter-Church-Centre geopend in Jeruzalem onder impuls van de Wereldraad van Kerken. Dertien kerkelijke leiders werken hierin samen. Het is een teken van hoop, waar de christelijke gemeenschap eerder sterk verdeeld opereerde, aldus Yusef Daher, secretaris van het centrum.

priester Abouna Emile Shoufani

Het moderamen van de Raad van Kerken heeft een brief gestuurd naar de delegatieleden en hun kerken en verwoordt daarin solidariteit van christenen over de grenzen van een land heen. De delegatie bij de Raad van Kerken bestond uit de volgende personen: aartsbisschop Paul Nabil Sayah (Maronitisch aartsbisdom van Haifa en Israël), bisschop Suheil Dawani (Episcopale kerk van Jeruzalem en het Midden-Oosten), archimandriet Joseph Saghbini (vicaris-generaal van het

Grieks-melkitisch Katholieke patriarchaat in Jeruzalem), archimandriet Innocentios Exarchos (Grieks-orthodoxe Kerk) en Yusef Daher (secretaris van het Jerusalem Inter-Church Centre).

Bijeenkomst over Irak

Naast de contacten met de Palestijnse christenen is er contact met de christelijke minderheid in Irak. Deze groep heeft met vergaande vormen van discriminatie te maken en een grote groep christenen is uit dit door moslims gedomineerde land gevlucht. Tijdens een bezinning in Den Haag op 5 december 's ochtends zal de situatie in Irak verder tegen het licht worden gehouden. Men kan zich opgeven voor deze ontmoeting via: secretariaat@oecumene.nl. Meer informatie: www.oecumene.nl.

TWAALF JONGVOLWASSENEN

Het zal ongetwijfeld het getal 'twaalf' zijn waardoor zich de vergelijking opdringt met de apostelen. En ook de leeftijd: ergens tussen de 20 en 35 jaar. Ieder voor zich in de kracht van het leven. Ze mogen een jaarlang de titel 'ambassadeur van de oecumene' voeren.

De eerste contacten zijn gelegd. De eerste verkenningen gemaakt. De eerste stukken op de website gepubliceerd. Joost Röselaers, een van de ambassadeurs, vertelde dat de oecumenische vonk oversprong op de momenten dat hij mensen met een andere achtergrond ontmoette. In Nederland was dat bij de voorbereiding van een gemengde huwelijksdienst. In het buitenland gebeurde het tijdens een gezamenlijke bijbelstudie. Hij schrijft: 'Voor mij betekende dit een ommekeer in mijn eigen geloof: deze ervaringen hebben mij ervan overtuigd dat het christendom nog toekomst heeft. Het is in onze westerse kringen misschien in een crisis beland, maar wereldwijd is het christendom voor velen een onmisbare inspiratiebron.' Op het moment dat je een ander in de ogen ziet, groeit het oecumenisch besef.

Tijdens de kennismakingsgesprekken bleek onmiddellijk dat het boeiend is om verhalen te horen uit diverse tradities. De verbondenheid in het geloof werd onder woorden ge-

bracht. En daarbij kwam ook de vraag aan de orde, hoe men tot dat geloof was gekomen. 'Je tienerjaren zijn beslissend', vertelde iemand. 'En vooral de vraag of je daar een beetje saamhorigheidsgevoel hebt meegekregen.' Iemand benoemde het belang van de groep, waarin je je opgenomen voelt. Een ander vertelde dat de rituelen in zijn kerk tot de verbeelding spreken. Dat kan variëren van de volwassendoop en de huwelijksceremonie tot het inwijden van een nieuw huis en het vieren van een liturgie met veel symboliek.

De ambassadeurs introduceren zich met een stukje op de website van de Raad. Verschillende ambassadeurs zullen een rol spelen bij de oecumenelezing. En ze participeren in diverse activiteiten van de Raad. Het is de bedoeling dat het ambassadeurschap uitmond in een rapport dat de Raad met de jongvolwassenen bespreekt. Daarin komt een analyse te staan van wat jongvolwassenen van kerk en oecumene verwachten.

Als ambassadeurs van de oecumene zijn op het moment van schrijven bekend:

Marrit Bassa (Protestantse Kerk in Nederland)
Matthew Beshay (Koptisch-Orthodoxe Kerk)
Erwin Johannes Ilgun (Syrisch-Orthodoxe Kerk)
Paula de Jong (Protestantse Kerk in Nederland)
Meredith Lakhichand-Keerveld (Evangelische Broedergemeente)
Joost Röselaers (Remonstrantse Broederschap)
Mariana Selwaness (Koptisch-Orthodoxe Kerk)
Jochem Sprenger (Remonstrantse Broederschap)
Suzanna Vergouwe (Bond van Vrije Evangelische Gemeenten)
Elise Woertman (Rooms-Katholieke Kerk)
Sharisa Wirht (Evangelische Broedergemeente)
Astrid Zomervrucht (Oud-Katholieke Kerk)

Van bovenaf met de klok mee: Sharisa Wirht, Joost Röselaers, Erwin Johannes Ilgun, Jochem Sprenger, Mariana Selwaness, Matthew Beshay; in het midden Astrid Zomervrucht.

MODERAMENLEDEN BENOEMD

De plenaire Raad benoemde onlangs drie nieuwe moderamenleden: dr. A.J. (Arjan) Plaisier, drs. J.R. (Joop) Albers en ir. K. (Kees) Nieuwerth. Dr. Arjan Plaisier (Protestantse Kerk in Nederland) is de opvolger van zijn naamgenoot dr. Bas Plaisier. Voorts lopen formeel per 1 januari 2009 de termijnen af van twee mo-

Ir. Kees Nieuwerth

deramenleden vanuit de kleinere lidkerken. Twee van deze zogenoemde 'kleinere lidkerken' worden volgens een daartoe opgesteld rooster in de gelegenheid gesteld vanuit de eigen kerk een kandidaat voor te dragen die deelneemt aan de moderamenvergadering. De termijn is vier jaar. De termijnen van het Leger des Heils en de Anglicaanse Kerk lopen per 1 januari af. Om de continuïteit en ongelijktijdigheid in het moderamen te bevorderen is Joop Albers vanuit de kleinere lidkerken opnieuw benoemd, maar dan voor de termijn van twee jaar. Vanuit het Genootschap der Vrienden (Quakers) is voorgedragen en door de plenaire Raad benoemd ir. Kees Nieuwerth. Kees Nieuwerth is een oude bekende binnen de Raad. Hij was al eerder lid van de plenaire Raad en enkele jaren moderamenlid. Verder was hij lid van de beraadgroep Gerechtigheid en duurzaamheid.

OECUMENISCH LEESROOSTER IN DE MAAK

Een groep van liturgen onder leiding van ds. Roel Bosch uit Zeist is begonnen met de samenstelling van een oecumenisch leesrooster voor de periode 2010 – 2013. Het rooster is een doorgaand ordinarium, met extra informatie voor enkele bijzondere perioden.

Het is de bedoeling dat de werkzaamheden eind 2009 worden afgerond. Het oecumenisch leesrooster gaat uit van het Gemeenschappelijk Leesrooster (GL) zoals dat in het

Oud Katholiek Kerkboek en Anglican/Episcopal Church USA etc. gebruikt wordt. Grootste verschil met de versie in het Dienstboek van de Protestantse Kerk in Nederland is dat er enkele deuterocanonieke eerste lezingen opgenomen zijn, met overigens canonieke varianten.

Het Oecumenisch Leesrooster dient als basis voor diverse methoden die bij kerken en thuis worden gebruikt in educatieve en vormende zin.

OECUMENE TER PLAATSE

Excursie hindoeïstische tempel in Wijchen

Het Platform voor Religie & Levensbeschouwing Den Bosch heeft enkele maanden geleden een excursie georganiseerd naar de hindoeïstische Shree Mandir tempel in Wijchen. Deelnemers waren afkomstig uit de Marokkaanse gemeenschap, de Antilliaanse Vereniging Nos Baranka, de Protestantse Kerk en het Beraad van Kerken, de boeddhistische gemeenschap Den Bosch, het Humanistisch Verbond en de Bahà-í gemeenschap Den Bosch.

De tempel is een groot modern gebouw met enkele verdiepingen. Een deel van het gebouw (eerste verdieping) bestaat uit een grote tempelruimte. Verder fungeert het als

Hindoestaans cultureel centrum en als kenniscentrum van taal, religie en cultuur.

“We willen een ontmoetingsplek voor hindoes zijn”, aldus de zegsman. Daar is veel behoefte aan, omdat vooral jonge hindoes het contact met hun religie en cultuur dreigen te verliezen. In het centrum komt ook een bibliotheek met werken over het hindoeïsme.

De Hindoestaanse gemeenschap van de tempel streeft integratie na van leden van de Hindoestaanse gemeenschap in de Nederlandse samenleving en organiseert daartoe diverse sociale en culturele activiteiten gericht op een breed publiek.

Rouwverwerkinggroep Schiedam

De raad van kerken Schiedam sprak over rouwverwerking. De rouwverwerkingsaanpak valt in twee delen uiteen: een brievenreeks en een aantal gesprekken dat in een groep van maximaal 8 personen gevoerd wordt. Toezending van de brieven gebeurt in overleg met de pastores. Zes weken na overlijden van een dierbare wordt een begin gemaakt. Het doel van de rouwverwerkinggroep is het meelopen met de nabestaande in de tijd na overlijden.

De gespreksgroepen worden 1 keer per jaar gestart. Er worden 6-8 middagen georganiseerd met een nakommiddag na 3 maanden. Eerst is er kennismaking, de spelregels

vaststellen, ieder moet zijn verhaal kwijt kunnen, en er is geheimhouding. De plaats is vaak bij iemand thuis. De frequentie is één keer in de vier weken en er is telefonisch contact daar waar nodig en/of gewenst. De structuur van de bijeenkomsten is: welkom, aansteken kaars, korte beschouwing, gesprek, evaluatie en passend gedicht tot slot. Het gaat hier om het gesprek, niet om de discussie. Vaak is er snel herkenning van dezelfde thema's die met rouwverwerking te maken hebben zoals slapeloosheid, concentratiestoornissen. Het profiel voor de begeleider is: affiniteit met rouwverwerking.

Vijf religies bijeen rond armoede

In het Majoraat te Vlissingen is onlangs een bijeenkomst gehouden, waar vertegenwoordigers van vijf religies informatie hebben gegeven over hoe men omgaat met het begrip ‘armoede’. Hoe denkt men vanuit de verschillende religies om te gaan met armoede en hoever strekt de solidariteit. Aan deze avond werkten mee: vertegenwoordigers van de boeddhistische gemeenschap (Dharmacentrum), de Hindoestaanse vereniging Wi Makandra, de joodse gemeente Zeeland, de Stichting Touba moskee Vlissingen en de raad van kerken Vlissingen.

Wakes detentieboten voorbij

Twee jaar lang heeft de Raad van Kerken Schiedam gewaakt bij de detentieboten. Twee jaar lang kwamen er mensen naar toe, gemiddeld ruim dertig. Mensen uit de omgeving, maar ook drie keer groepen studenten uit allerlei landen. De boten zijn nu verkocht aan Engeland, de gedetineerden zijn overgebracht naar Alphen aan de Rijn, daar is een nieuw detentiecentrum. De wakes zijn beëindigd.

Twee jaar lang waren er ook vrijwilligers actief op de boten. Om de geestelijk verzorgers te assisteren en om de gedetineerden te ondersteunen. Om de activiteiten van de vrijwilligers op een goede manier af te ronden, was er een avond in de oud-katholieke kerk op de Dam. Er was mooie muziek en zang. Iedereen die wilde kon kort vertellen hoe hij/zij deze twee jaren had ervaren. Er kwamen bijzondere verhalen naar boven. Bijvoorbeeld van een vrijwilliger die zei dat ze haar werk op de boot was begonnen om de gedetineerden iets te geven, om een beetje voor hen te zorgen. Keer op keer ervoer ze dat er voor háár werd gezorgd, dat de mensen belangstellend waren, betrokken, dat ze heel veel van hén ontving. De vertegenwoordigers van de wakegroep vertelden ook van hun ervaringen. Dat het iedere maand weer bijzonder was om aan de

haven te staan, tegenover de boten, in alle seizoenen van het jaar. Dat je het gevoel had dat de grote wereld zo dicht bij huis was. En hoe indringend het was om reacties te horen vanuit de boten.

Er zijn plaatsen waar nog steeds wakes worden gehouden, bijvoorbeeld bij het uitzetcentrum van vliegveld Zestienhoven, elke eerste zondag van de maand, om 19.00 uur.

Volgende Friese kerkendag in Heerenveen

De Friese raad van kerken gaat verder met het organiseren van kerkendagen. De laatste provinciale kerkendag vond afgelopen zomer plaats in Sneek. De Friese raad heeft aan het einde van deze ontmoeting bekendgemaakt dat de formule voldoende weerklank vindt om over vier jaar weer een groots opgezet evenement aan te bieden. Men zal dan samenkomen in het Friese Haagje, in Heerenveen.

E-mailadressen

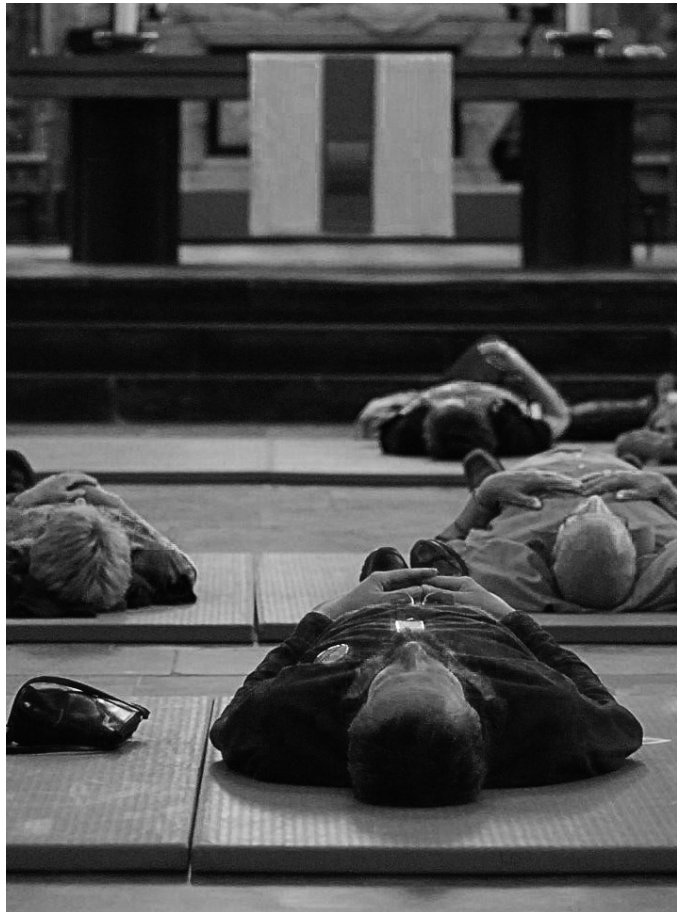
De Raad vraagt lezers om zoveel mogelijk e-mailadressen door te geven. De adressen ontvangen maandelijks gratis een e-flits, met het laatste bondige oecumenische nieuws. Zo rond de eerste maandag in de maand gaat er een e-flits uit van de Raad om te attenderen op recente ontwikkelingen.

Ook vraagt de Raad aan plaatselijke raden, provinciale raden, kerkenraden, parochiebesturen en andere geledingen om zoveel mogelijk op de eigen website een link te plaatsen naar de website van de landelijke Raad van Kerken.

Den Haag houdt kerkennacht

De Haagse gemeenschap van kerken houdt op 20 en 21 juni 2009 een groots opgezette Kerkennacht en -dag. Het is Haags, dus de -t kan worden weggelaten achter nacht. Daarmee is Den Haag de jongste loot aan een boom die sterk groeit. Eerder waren er kerkennachten in onder meer Rotterdam en Utrecht.

De trend om een kerkennacht te organiseren is overgewaaid uit Oostenrijk en Duitsland. Allerlei plaatsen organiseren er eens per jaar of per twee jaar een kerkennacht. In zo'n nacht blijven de kerken geopend en bieden ze een uitgebreid programma aan, doorlopend tot een vesper in de ochtend. De organisatoren willen daarmee de spiritualiteit en maatschappelijke betrokkenheid op een creatieve manier onder de aandacht brengen van een groot publiek.

Liggend op de grond beleefden bezoekers van de Dom in Utrecht de kerk op een heel andere manier.

De Haagse kerken willen met het evenement de variaties en de verbondenheid van de christelijke kerken vieren. Als thema hebben ze gekozen voor *Veelkleurig Licht, waarin wij gaan...* De centrale locatie is de Nieuwe Kerk aan het Spui. Er zijn inmiddels de nodige subcommissies gevormd die het evenement verder uitwerken.

Limburg wil wel meer weten

De kennis over de oecumene zou groter kunnen zijn. Dat komt naar voren uit een enquête die de Raad van Kerken heeft gehouden onder vertegenwoordigers van de plaatselijke en regionale raden van kerken in Limburg op 24 oktober jl. Gevraagd om zichzelf een rapportcijfer te geven bij de kennis van een tiental oecumenische onderwerpen gaven de Limburgers zichzelf een 4,4.

Het rapport *Het doel is de weg* van de raadgroep Geloven en kerkelijke gemeenschap is een van de documenten die met een 2,9 onder het gewenste kennisniveau blijft. Op zich is dat geen ramp, want het rapport is nog sub rosa en wordt eerst besproken in de koepels van de diverse kerken

om komend voorjaar wellicht te worden vrijgegeven ter bespreking op plaatselijk en regionaal niveau. Ook het document *Een gemeenschappelijk woord*, waarin 138 moslimgeleerden een vriendelijk woord spreken over de raakvlakken tussen de christelijke en islamitische traditie was met een 4,0 niet wijd en zijd bekend. Overigens gaven de Limburgers na uitleg over de inhoud wel aan

dat het document wat hen betreft zeker nadere bespreking verdient. De relevantie scoorde een 8,2. Ook de vragen van klimaat

(7,8) en de uitbouw van het oecumenische netwerk (7,5) scoorden hoog.

Nog een opmerkelijk getal: de Limburgers noemden de behandeling op landelijk niveau van diverse thema's belangrijker dan het aanklaarten van diezelfde thema's op plaatselijk niveau. Gemiddeld scoorde een behandeling van de thema's op landelijk niveau een 7,3, terwijl diezelfde thema's qua relevantie op plaatselijk niveau niet verder kwamen dan een 6,4.

De behoefte aan meer informatie kwam uiteindelijk ook naar voren in de afspraak die gemaakt is. De plaatselijke raden zullen nadrukkelijker onderling informatie uitwisselen.

processie Maastricht

En dat is boeiend, aangezien de ene raad accent legt bij het contact met de politiek en een andere raad zich meer begeeft richting vriendschappelijke onderlinge verstandhoudingen.

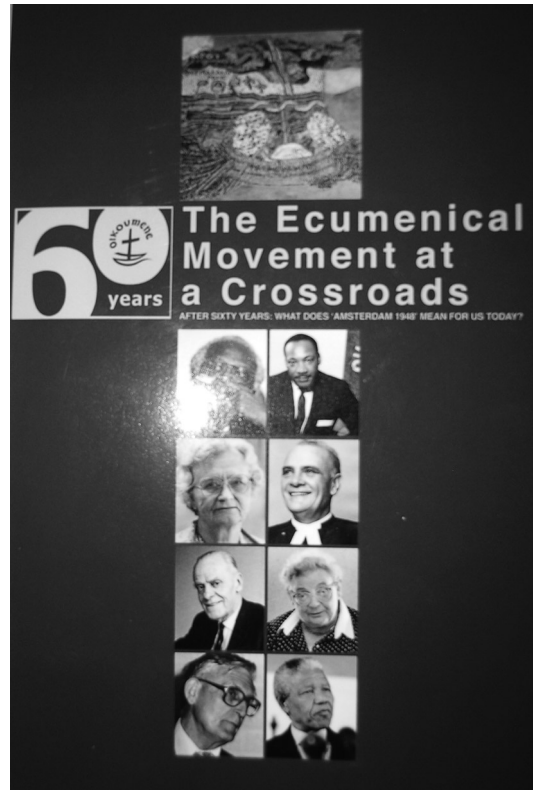
BOEKEN

Prominenten over oecumene

Oecumene leeft veel breder dan datgene wat in instituties is ingebed. Dat kwam ook naar voren bij de presentatie van het boek *The Ecumenical Movement at a Crossroads*. Frans Bouwen, nam persoonlijk het initiatief om prominente politici en theologen gedachten op papier te laten zetten over de oecumenische beweging.

Dr. Peter Kooijmans, de voormalige minister van Buitenlandse Zaken, vraagt zich af waarom er niets van de kerken is vernomen in Rusland en Georgië voorafgaand aan de recente oorlog en dat terwijl de kerken er wel een revival kennen. Dr. Albert van den Heuvel pleit voor een versimpeling en een concentratie van het oecumenische apparaat. De kantoren in Geneve kunnen behoorlijk gereduceerd, in plaats daarvan ziet hij kleinere kantoren voor zich in de zes continenten. Dr. Ruud Lubbers constateert dat spiritualiteit belangrijker is dan ooit.

Uitgeverij Kok, Kampen, 329 pagina's, ISBN 978 90 435 1572 6.

Deus et machina

Technologie en religie komen dichterbij elkaar. Vanuit die gedachte heeft drs. Michiel D.J. van Well de bundel *Deus et Machina* samengesteld. Tijdens de presentatie in Den Haag werd er gesproken over een 'terugkeer van de religie' in de technische discussies. De bundel bestaat uit diverse essays opgedeeld in zeven delen, waaronder de rubrieken communicatie, medische wetenschap (hier 'mens' geheten) en voeding. Onder de ongeveer 50 bijdragen zijn van religieuze kant essays opgenomen van onder meer Erik Borgman en Egbert Schrotten. Het boek is uitgebracht door de Stichting Toekomstbeeld der Techniek (STT), de organisatie is in 1968 opgericht door het Koninklijk Instituut van Ingenieurs (KIVI). Het boek kost € 39,00 en is verkrijgbaar via de boekhandel of rechtstreeks via www.stt.nl.

Iona zangbundel

De Nederlandse Iona-groep heeft een nieuwe zangbundel doen verschijnen, getiteld 'Opstaan! Meer liederen uit Iona, Glasgow en de rest van de wereld'. Gedurende twee jaar is er gewerkt aan een opvolger van de bundel Lieder en gebeden uit Iona & Glasgow. Er werden 48 liederen verzameld uit het rijke materiaal van de Iona Community en de Wild Goose Resource Group, aangevuld met liederen uit eigen kring. Bij het materiaal hoort ook een CD waarop koren uit de protestantse gemeente Houten de nieuwe liederen zingen. Het boek kost circa € 8,95 en is uitgegeven door Gooi & Sticht (zie ook: www.ionagroep.nl).

BERICHTEN

Het publiek aan het woord

Op de website is nu al enkele maanden een poll geplaatst, waarbij het surfend publiek dat de website bezoekt om een mening wordt gevraagd. De poll kan zich verheugen in een toenevend aantal deelnemers. Deze eigentijdse Maurice de Hondt heeft onder meer het volgende resultaat opgeleverd.

Vraag: Heeft het gebed concrete effecten in de samenleving:

71 % Ja, God laat zich engageren.

20 % Misschien ietsje.

9 % Nee, het gebed staat los van concrete effecten in de samenleving.

Oecumene vanuit evangelische beweging

Onder het motto *Wij kiezen voor eenheid!* is een groep vanuit de evangelische richting begonnen met een oecumenische actie. Zij hebben een driestappenplan gemaakt om tot een verklaring van eenheid te komen. Bij de middelen die men inzet hoort onder meer een breed opgezette verootmoedigingsbijeenkomst die in 2009 moet plaatsvinden. Voorbeeld en inspiratiebron is daarbij de bijeenkomst van The Call in Washington.

Peter Sleebos, voorzitter van de Verenigde Pinkster- en Evangeliegemeenten heeft deze initiatieven samengebracht. De VPE is geen lid van de Raad van Kerken, maar neemt wel

deel aan het bredere Beraad van Kerken, dat jaarlijks een- of tweemaal bijeenkomt. Er is een initiatiefgroep gevormd waarin onder meer meedoen Joop Gangkema (Opwekking), Wilkin van de Kamp (VPE), Robbert Jan Perk (Evangelisch Werkverband), Frank Pot (Fire Nederland) en Cees Vork (Gebedsbeweging 'Op de bres').

De groep zal op verschillende manieren naar buiten treden: onder meer met de verschijning van een boek, waarin opgenomen gesprekken met mensen die op breder gebied met de oecumene bezig zijn, en een openluchtbijeenkomst op het Malieveld in Den Haag.

Chocolade met een dubbeltje rechtvaardigheid

Het kost ongeveer een dubbeltje meer; een chocoladereep van Verkade. Door het gebruik van Fair Trade-chocolade gaat de prijs van een chocoladereep van 85 naar 95 eurocent. De fabrikant Verkade produceert vanaf 1 oktober voor honderd procent zuiver of 'slavenvrij'. Het betekent dat de hele productieketen uitgaat van een eerlijke prijs. Alle repen, bonbons, chocoladeletters van Verkade zullen voortaan het Max Havelaar-keurmerk dragen.

Het is de eerste grote producent die volledig op Fair Trade overstapt. Solidaridad heeft daar jarenlang aan gewerkt in een poging de kleine markten te openen voor deze vorm van handel. Verkade is een grote producent van voedingsmiddelen. In de wereld wordt ongeveer 7300 ton cacao verkocht. Verkade koopt daarvan zo'n 1500 ton. Daarnaast neemt Verkade suiker af bij Fair Trade-boeren.

Yosé Höhne-Sparborth, namens de Basisbeweging Nederland lid van de Raad van Kerken, merkt op: 'Het komt er nu op aan te zorgen dat deze producent geen spijt krijgt. Als mensen chocolade kopen, laat het dan Verkade zijn, zodat ook andere chocoladeproducenten deze stap zullen maken.'

Ikon-filmpjes

Tijdens een bijeenkomst van een plaatselijke raad, een parochie of een gemeente kan het soms zinvol zijn even vijf minuten beeldmateriaal te laten zien vanuit de oecumenische traditie. Op de website van de Raad van Kerken is het cadeau op te roepen, dat de IKON bij het 40-jarig jubileum heeft aangeboden: een tweetal filmpjes van 5 minuten elk met veel historisch materiaal gebundeld rond de kerkendagen.

U kunt het vinden op: www.raadvankerken.nl > actueel > 2008 juli > IKON-filmpjes beschikbaar.

Betaling Oecumenisch Bulletin

De redactie van Oecumenisch Bulletin voegt bij de verschijning van dit laatste Oecumenisch Bulletin van 2008 een acceptgirokaart. De lezers en abonnees wordt gevraagd om een vrijwillige bijdrage, waarbij is uitgerekend dat een tegemoetkoming van € 12,50 de totale kosten kan dekken.

Vervolg op Cairo

De Protestantse Kerk in Nederland, de Rooms-Katholieke Kerk, het Contactorgaan Moslims en Overheid (CMO) en de Raad van Kerken in Nederland zijn in gesprek over een vervolg op de reis die in maart 2008 is gemaakt naar Cairo. De reis diende om een gezamenlijke toelichting te geven bij de ontwikkelingen in Nederland rond de film Fitna van de Partij voor de Vrijheid. Er zijn verschillende opties, waarbij het gezamenlijke doel is de loyaliteit tussen de godsdiensten - met respect voor ieders eigen onvervangbare identiteit - en de gezamenlijke bijdrage aan de samenleving te dienen.

René Froger ruikt aan armoede

Voor het eerst in de geschiedenis, althans volgens het geheugen van Hub Crijns, directeur van DISK en de werkgroep Arme Kant van Nederland/EVA was er applaus in de Raad van Kerken, nadat de Raad zich voor drie jaren achter het beleid had geschaard voor bestrijding van armoede en verrijking. Het beleidsplan van de werkgroep Arme Kant van Nederland/EVA werd onlangs unaniem aanvaard voor de periode 2009 - 2011.

De signalen van een tweedeling in de samenleving zijn gegroeid. Het aantal voedselbanken stijgt jaarlijks in Nederland. Cijfers wijzen uit dat er vorig jaar 77 voedselbanken waren die per dag 12.000 voedselpakketten verspreiden. Het aantal blijft stijgen. En de kredietcrisis zal de stijging alles behalve temperen. De problematiek van armoede is beter bespreekbaar, onder meer door de inzet van de populaire volkszanger René Froger en zijn vrouw die korte tijd leefden op een minimuminkomen voor het oog van de televisiecamera.

